

Բ Ա Ն Ա Ս Է Ր

ԱՄՍԱԹԵՐԹ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

Դ ՏԱՐԻ 1902	Տարեկան՝ 15 ֆր․ = 6 ռբլ․ = 3 դոլար :	Դեկտեմբ․ թիվ 12
----------------	---	--------------------

Լ Օ Ս Օ Ր Է Ն Բ Ա Ր Ե Ձ

Պօլսոյ «Արեւելք»-ի Հոկտ. 11-ի թուին մէջ կը կարդանք հետեւեալը .
— Բարիդէն կը գրեն մեզ հոկ. 6 թուով , — «Աւսարիոյ-Հունգա-
րիոյ Սուչաւա քաղաքի մօտ գտնուած Հօմօր գիւղաքաղաքի եւ չրջա-
կաներուն մէջ ցրուած անգլիացի եւ ամերիկացի Աւետարանականները
զուրկ գտնուելով եկեղեցիէ մը , անոնց երէցը դիմեր է Սուչաւայի Հա-
յոց Հոգաբարձութեան , որ Հօմօրի մէջ գտնուած մեր եկեղեցիին մէջ
առժամանակեայ կերպով հոգեւոր պաշտամունք կատարելու համար թոյլ-
տուութիւն ըլլայ իրեն : Հոգաբարձութեան նախագահ ասպետ Վարդե-
րես Բրունքուլ այս մասին հարկ դասեց Եւրոպայի Առաջնորդ Տ . Գէ-
որգ եպիսկոպոսի հաւանութիւնն ու արտօնութիւնն առնել : Նորին Սրբ-
բազնութիւնը նկատի առնելով քրիստոնէական եղբայրասիրութեան
ոգին , նամանաւանդ թէ՛ Անգլիոյ եւ թէ Ամերիկայի մէջ աւետարա-
նականներու կողմէ մեր եկեղեցականներուն ընձեռուած յօժարակամ
գիւրութիւնները , հոգեւոր պաշտամունքներ կատարելու մասին , հը-
րամայած է Սուչաւայի Հոգաբարձութեան , խնդրուած թոյլտուութիւնը
ընծայելու : Հրահանգ տուած է միանգամայն , որպէս զի երկու կողմէ
հարկ եղած օրինական արձանագրութիւնները կատարուին յառաջիկա-
յին թիւրիմացութեանց տեղի չտրուելու համար : »

Բարիդ նոր եկեղեցի մը կը կառուցուի , անդին Հօմօրի եկեղեցին
իր զաւակներէն զրկուած մօր մը պէս անկիւն մը նստած , տխուր , կը
սպասէ որ գան իր զաւակները զինքը շէն պահեն , գեղեցիկ ու ժպտուն :

Երկիրս իր բոլոր կայքով ու կարասիքով փոփոխութեան ենթա-
կայ է , ըստ տիեզերական օրէնքին , քայց մանաւանդ այն մասերն՝ որ
Հայոցս կը վերաբերին :

Ամէն ազգ այս բաղդը չունի :

Ի՞նչպէս ամէն եպիսկոպոս Իւթիւճեան Սրբազանի չափ զարմա-
նաբաղդ չէ :

Մեր դերերջանիկ սրբազանը, որ ընդ իշխանութեամբ իւրով ունի զկէսն բովանդակ Նւրոպիոյ, առաուն կանուխ պատիւը կունենայ ողջունելու, պաշտօնապէս, արշալոյսը նորահաստատ հայ գաղթականութեան մը եւ իրիկունը ուշ առնն, դժբաղդութիւնը կունենայ հանդիսատես ըլլալու ուրիշ հայ գաղթականութեան մը վերջալոյսին:

Զարմանալու հարկ չկայ, կղերականները վարժուած են մէկ ժամուան մէջ հրաւիրուիլ թէ՛ հարսնիքի կամ մկրտութեան եւ թէ՛ յուզարկաւորութեան:

Եւ երբեմն յուզարկաւորութեան — հայ գաղթականութեան մը...

Հօմօր ալ — հայ Հօմօրը — գացած է արձանագրուիլ Սեւ Գրքին մէջ, ինչպէս մարդիկ, քաղաքներ ու ազգեր:

Հօմօ՞ր, ո՛հ, այս անունը չսլիաի մոռնամ այլ եւս. անի Բարիզի չափ մեծ ու Անիի չափ սիրելի է, եւ անոր պատմութիւնիկը ես ինքս շինեցի պատրաստեցի... , թէ այդ քաղաքին մէջ առնօք հայ գաղութ մը կայ եղեր ծաղկած, բարգաւաճ, ու դարեր անցնելէն յետոյ... , գուշակեցիք արդէն. Մարթինիքի մէջ Բըլէ լեռը ջնջեց քաղաքներու շարքէն Սէն-Բիէռը մէկ վայրկեանի մէջ, իսկ (այս անուն) լեռը ջնջեց Հօմօրի հայ գաղութը տարիներու մէջ, Արդիւնքը միեւնոյնն է:

Երկուքն ալ ոչ եւս են:

Բարեկամիս Բասմաչեանի կը մնայ գէթ հայ Հօմօրը հանել ի լոյս... բանասիրութեան:

Բայց հիմակ որ մէջտեղը 'եկեղեցի մը մնացած է, անոր հողը քաշել մեղի կը մնայ:

Աղօթքի համար շինուած տուն մը՝ աղօթքի ծառայելու է, ո՛ր ազգի կամ կրօնի համար ալ ըլլայ, եւ ես գոհ եմ որ մեր Առաջնորդ սրբազանը շէնքը յանձնէր է իր բուն տիրոջը, աղօթքին:

Աստուած չէ՛ ուղած որ հոն աղօթեն. ի հեճուկս իրեն աղօթողներ զրկելու է:

Յորին համբերութիւնը եւ Հայերուն յամառութիւնը. Աստուած այս երկուքէն ալ կը յաղթուի:

Բարեբաղդաբար Միածին եւ Էջմիածին, ինծի պէս, կանգիտանան եղեր գոյութիւնը Հօմօրի եկեղեցիին, ապա թէ ոչ շատօնց աճուրդի կը հանէին:

Զպի՞տի սիրէինք որ մեր անցեալ կեանքին այդ վկայները, հայ անունները ճակատնուն վրայ, մնային, ապրէին յաւէտ:

Աւերակով չեն պարծիր երջանիկ ազգերը, սակայն մեծ ազգերն են որ աւերակներ կը թողուն:

Այս ալ մխիթարութիւն մ'է. ազգերն ալ իրենց անկումին մէջ պէտք ունին մխիթարութեան:

Եկեղեցի ծախե՛լ...

Եւ ի լրումն ամենայն դժբաղդութեանց, երբ Աստուած իր տունները ծախելու կը ձեռնարկէ, Հայերէս կսկսի:

Այս ալ մեր բաղդաւորութեան պէտք է վերագրել:

կարելի չէ՞ր արդեօք, որ մեզի պէս շարժական ժողովուրդի մը համար, շարժական եկեղեցիի կամ հրէական տապանակի դրութիւնը ընդունուէր: Աստուած ինքը անշուշտ չպիտի սրտմտէր, մանաւանդ անանկ գիւրագնի եւ գիւրատար եկեղեցի մը հաճութեամբ պիտի ընդունէր:

Ընդունէր թէ ոչ, Բարիզի Հայերը հոգի կուտային փառաւոր եկեղեցի մ'ունենալու համար: Պ. Մանթաշօֆ ալ ուխտ ըրած էր Աստուծոյ տուն մը կանգնել, աստղ մ'ունենալ երկնքին վրայ. երկուքը իրար գտան ի Jean Goujon փողոց, գթութիւնը յիշեցնող գետնի մը վրայ:

Ուխտը կատար պ. Մանթաշօֆին:

Բարի վայելո՛ւմ Լոյս-Քաղաքին Հայ գաղութին:

Գաղթականութիւն մը անկորուստ եւ տեւական պահելու մեծ միջոց մ'է, իրաւամբ, եկեղեցին: Բայց այդ միջոցը անբաւական կը մնայ երբ օժանդակ ուժեր չգան միանալ անոր:

Ես այսօր ցոյց պիտի տամ ուժ մը, որուն կազմութեան համար, բարեբաղդաբար, հարկ չկայ ծախսել մէկ միլիոն ֆրանք: Քանի մը անձանց նախաձեռնութիւնը կը բաւէ. —

Բարիզի Հայ գաղութը կը բաժնուի երեք որոշ դասակարգի. վաճառականները, ուսանողները, եւ արուեստաւորները: Առաջին երկու դասակարգերը իրենք իրենց մէջ միշտ շփման եւ հաղորդակցութեան մէջ են, ընդհակառակը, արուեստաւորները, որ աննշան թիւ մը չեն կազմեր, բոլորովին անծանօթ կապրին իրարու:

Արուեստով կամ արհեստով զբաղողները Բարիզի մէջ՝ բուն ուսանողներէն նուազ կարեւորութիւն չունին ազգային յառաջդիմութեան տեսակէտով. եւ անոնց շատերը կրնան ճշմարիտ բարիքներ դառնալ ազգային իրենց երկրին համար:

Չեմ գիտեր թէ ցարդ ինչո՛ւ չէ յղացուած գաղափարը կազմելու Հայ Արուեստաւորաց Ընկերակցութիւն մը:

Հարկ չկայ թուել հոս այն օգուտները զորս կրնան վայելել անդամակիցները, եւ բարիքներն՝ որոցմէ զրկուած են դժբաղդաբար, այսօր Բարիզ հասնող եւ արհեստի ընդունակ կամ սկսնակ երիտասարդներն:

Ընդհանուր եւ մասնաւոր շահեր կը պահանջեն որ այդ ընկերակցութիւնը կազմուի, եւ այն՝ ամուր հիմերու վրայ: Փառք Աստուծոյ, չեն պակսիր զարգացած, ազնիւ ու պատուական երիտասարդներ որոնք կզբաղին արուեստով կամ գեղարուեստով:

Ապաստուած զոհողութիւնը ծանր չէ, մինչ արդիւնքը, կը յուսամ, շատ գեղեցիկ պիտի ըլլայ: Ըսելը ինէ, դործելը ձենէ. օ՛ն ուրեմն, Տեա՛րք արուեստաւորք Հայ Բարիզի:

Յ. Ա. ԶԳԱՊԵՏԵԱՆ